

Slavenski dom

Poština plačana v gotovini

Cena Din 1.-

Str. 239

V Ljubljani, sreda 20. oktobra 1937

Leto II.

Na včerajšnji seji odbora za nevmešavanje so se pokazala sama nasprotstva glede Spanije

Sporazuma o španski vojni - ne bo

London, 20. oktobra. o. Na včerajšnji seji odbora za nevmešavanje se je pokazalo, da so vsa prizadevanja za to, da bi ostala španska vojna omejena samo na špansko ozemlje, skoraj da neuspešna in da bosta Anglija in Francija le prisiljeni, da začeta o španskem vprašanju delati po svoje. Angleški krogi zatrjujejo, da se bo nevmešavanje razvilo zaradi italijanske in nemške trdovratnosti, ker stavita kot glavni pogoj za sporazum takojšnje priznanje vojnih pravic za generala Franco. Na včerajšnji seji se je pokazalo, da hoče v Spaniji vsaka država svoje. Verjetno pa je, da se bo zaradi tega nesoglasja okrepilo stališče sovjetske Rusije in da bo španska vojna prinesla uspeh edine evropskega komunizmu. Položaj je zelo resen in lahko usoden, če ne pride danes do kakšnega sporazuma.

Na snočni seji je francoski poslanik Corbin izjavil, da morajo delegati odbora razumeti, da je treba v celoti sprejeti francoske predloge.

Nato se je razvila debata med Corbinom in grofom Grandjem o razliki med francoskim in angleškim načrtom.

Portugalski delegat je nato hudo napadel sklenjeni sporazum v Nyonu in rekel, da varuje vladjo v Valenciji. Zahteval je, da naj se obema stran-

kama prizna pravica vojskujočih se držav, posebej pa generalu Francu. Portugalski delegat se je tudi izrazil za simboličen umik prostovoljcev v istem številu z obeh strani. Dodal je še, da bi Portugalska zopet uvedla kontrolo na svoji meji, če isto stori tudi Francija.

Nemški zastopnik Woermann se je odločno izrekel za italijanski predlog in zahteval, da naj se debata vrne na angleški načrt. Načne naj se takoj vprašanje o priznanju obeh strank za vojskujoče se državi. To vprašanje se mora razrešiti pred odločitvijo o vprašanju prostovoljcev.

Nato so po vrsti zastopniki ČSR, Norveške in Belgije izjavili, da so za francoski predlog. Nato je govoril še sovjetski delegat Majski, za njim pa je povezal vso včerajšnjo razpravo Eden v tale zaključek:

Zastopnika sovjetske Rusije in Portugalske sta se izjavila za najstrožjo kontrolo dovoza vojnega materiala v Spanijo. Ker so se delegati zopet začeli epuščati v razpravo o razliki med francoskim in angleškim načrtom, je predlagal Eden, da naj se seja odloži do četrtka, da bi vsi zastopniki lahko med seboj zasebno izmenjali misli.

Eden je nato ugotovil, da so stališča delegatov popolnoma različna. Položaj je resen in bi ne bilo

prav in modro, če tega ne bi javno priznali. Prav tako pa ne bi bilo ugodno in pametno, če bi odbor svoje seje odlagal na nedoločen čas, ne da bi poprej izdelal nekak sporazum. Dasi se je na seji v mesecu juliju pokazal velik prepad, ki zija med obema stališčema, vendar so se možnosti, ki lahko privedejo do sporazuma. Zato predlaga Eden, da naj se seja odbora prekine in odloži na danes ob 15.30. Tudi današnji seji odbora za nevmešavanje bo predsedoval Eden.

Po sinočni seji odbora za nevmešavanje je položaj tam, kjer je običaj meseca julija. Zvečer so poskušali zastopniki severnih držav doseči zblizanje med stališčem sovjetske Rusije na eni in stališčem Italije, Nemčije in Portugalske na drugi strani. Toda v Londonu niso prav nič optimistični glede teh poskusov. Francija in Anglija vztrajata na francoskem načrtu. Samo tedaj, če bi se lahko zblizalo italijansko mnenje s francoskim načrtom, samo tedaj bi bilo mogoče govoriti, da se bodo lahko začela kaka pogajanja. Toda tudi to je zelo težko doseči v tem trenutku.

Angleška vlada bo danes imela svojo redno tedensko sejo. Verjetno je, da bo Eden na seji razložil položaj svojim tovarišem.

Nacionalisti 23 km pred Gijonom

Salamanca, 20. okt. Havas: Nacionalistična radijska postaja je objavila, da so se nacionalisti utrili v Vila Viciosa in so sedaj še 23 km od Gijona. To postojanko so republikanci obupno branili.

Na vzhodnem asturskem bojišču so nacionalisti nadaljevali napade ob obali. Republikanske čete so se morale umakniti na višje postojanke, kjer se lažje branijo. Mnogoštevilni naskoki, pri katerih so sodelovali konjenice, pehota in tanki, in ki so se jim vladne čete ogrožene upirale, so bili posebno erditi na vrhovih ob obali in vzhodno od Villa Viciosa.

Nacionalistično letalstvo še nadalje obstreljuje Gijon in vasi v zaledju. 11 letal je obstreljevalo Eacortez. Obstreljevanje se je ponovilo tudi popoldne, ko so vrgli bombe v luko Musel. Med republikanskimi lovei in nacionalističnimi letali je prišlo do bojev v zraku.

Izgube na bojiščih

Hendaye, 20. okt. o. Po poročilih iz nacionalističnih virov je zadnja ofenziva pred Zaragozo veljala vladno vojsko v petih dneh 15.000 mož, ki so obležali na raznih delih velikega bojišča. Vladna poročila pa govorijo o tem, da so nacionalistični oddelki pri enem samem spopadu izgubili 600 vojakov, v celoti pa znašajo njihove izgube okrog 8000 mož brez ujetnikov.

Potrjujejo vesti, da so nacionalisti obkolili 5000 asturskih vojakov obenem z njihovimi častniki. Po

zavzetju Campa de Capa so nacionalistične čete presekale vse poti, po katerih bi se mogli asturski vojaki rešiti.

Bombe na francosko-špansko mejo

Perpignan, 20. okt. AA. (Havas.) Tri nacionalistična letala so preteklo noč trikrat bombardirala Port-Bou in vrgla 40 bomb, ki so razdeale poslopja in do temeljev uničile postajo in buffet poštne

Bombe, dinamit in strojnice nadaljujejo krvavo delo po vsej Palestini

Jeruzalem, 20. oktobra. o. Po kratkem zatišju, v katerem je angleška uprava videla začetek pomiritve v Palestini, je včeraj prišlo spet do neredov zlasti v Jeruzalemu. V predmestju Simon Hazadih, kjer prebivajo jeruzalemski vzhodni Judje, je prišlo do strahovite bombe eksplozije. Ko je policija pridvela na kraj, je našla samo nekaj ostankov okrvavljenega mesa in nekaj cunj. Ugotovila je, da je neki Arabec nesel v judovsko četrt več peklenjskih strojev, ki so pa eksplodirali, preden jih je razpostavil na določena mesta. Peklenjski stroji so nosilca raztrgali na drobne kosce.

pisarne. Človeških žrtev ni bilo med železniškimi osebjem, ker se je zateklo v predor. Železniško progo so hitro popravili, tako da je možno s prestopom potovati na Francosko. Ko so se letala vračala, so obsula z bombami tudi več francoskih vasi.

Draginja v Madridu

Madrid, 20. okt. AA. (Havas.) Madridska policija je uvedla odločno akcijo proti pretranim živčnim cenam. Aretila je 32 oseb, ki so predrago prodajale saharin. Po drugi strani pa policija nadaljuje izsledovanje oseb, ki se še niso odzvale pozivu oblasti, da izroče strelivo, skrito v zasebnih hišah. Odkrili so baje novo fašistično zaroto.

Zaradi tega atentata so oblasti v Jeruzalemu prekleale svobodo gibanja, ki so jo dovolile pred dvema dneva in izdale nove, še strožje odredbe.

Zob za zob

Jeruzalem, 20. oktobra. Sinoči je bilo mnogo streljanja iz pušk na jugu Palestine, kjer stanujejo v glavnem židovski fašisti. Streljanje je trajalo 40 minut. Policija je zahtevala pomoč, ki je hitro prišla in napravila red. Vlada je podaljšala izredno stanje za nedoločen čas. V proglasu navaja razen tega hiše, ki jih bodo oblasti z dinamitom razstrelila, če pride do novih terorističnih napadov. V Lidi je prebivalstvo prisiljeno ostati v svojih hišah 22 ur, le dve uri na dan imajo časa, da si nabavijo živeža.

Včeraj so z razstrelivom poglali v zrak tri hiše v Dahariju blizu Hebrona. To je izvršila policija kot kazen za zadnji arabski napad iz teh hiš na britansko policijo.

Tovarni vlak iz Haife v Egipt je srečno ušel hudi nesreči, ki mu je grozila. Blizu postaje Gaze je ležal na železniški progi peklenjski stroj, ki so ga v poslednjem trenutku našli in odstranili.

Novo vodstvo arabskega odpora

Jeruzalem, 20. oktobra. AA. (Reuter.) Po poročilih iz arabskega vira se v Jeruzalemu ustanovi nov arabski odbor. Sestavljen bo iz članov bivšega odbora, ki se jim je posrečilo pobežniti iz Palestine in iz petih arabskih nacionalistov iz Egipta, Sirije in Libanona, ki so se udeležili septembra arabskega kongresa v okolici Damaska.

Pariz, 20. oktobra. m. Med Parizom, Londonom in Beirutom so vsak dan telefonski razgovori glede usode velikega muftija, ki je, kakor znano, pobežal iz Jeruzalema v Sirijo. V tej stvari še niso izdali nobenih ukrepov. Arabci nameravajo napraviti velikega muftija za žrtev, ki jo že sedaj kažejo arabskemu narodu.

kandidirata dr. G. Kotur in Svetozar Tomič, predsednik neodvisnega kluba v senatu. Za tajnike so postavljeni na listo Tomo Kovačević, Gjuro Vukotić in dr. Gregorin. Senatna opozicija pa kandidira za predsednika zopet svoječasnega predsednika Ljubomira Tomaševića. Kakor je razvidno iz izida včerajšnjega glasovanja, ki ga je izzvala JNS samo zato, da bi zavlačevala sejo, je število senatorjev JNS vedno manjše in bo tudi pri današnjih volitvah verjetno ostala JNS v veliki manjšini.

Po včerajšnjem sestanku delovnega kluba senatorjev so člani tega kluba izrekli predsedniku vlade dr. Milanu Stojadinoviću priznanje za uspehe, ki jih je dosegla njegova vlada.

Belgrad, 20. oktobra. m. Združenje bank v Novem Sadu je poslalo finančnemu ministru dr. Dušanu Letici vlogo, v kateri zahteva, da se državne obveznice za likvidacijo kmetijskih dolgov kotirajo na borzi.

Vesti 20. oktobra

Romunski ministrski predsednik Tatarescu bo najbrž še oktobra odpotoval v Ankaro na uradni obisk k turški vladi.

Izjava o napredovanju nemško-francoskega zblizavanja je dal francoski ministrski predsednik Chautemps glasilu osrednjega vodstva hitlerjevske mladine »Wille und Macht«. Izjava hvali skupna tabornjenja nemške in francoske mladine, ki so se letos zelo dobro obnesla, češ da največ pomagajo za medsebojno spoznavanje in sporazumevanje.

Prestolnica Abesinije bo ostala Addis Abeba, tako je odločno izjavil podkralj Graziani na vesti evropskega časopisja, češ da misli Italija zgraditi novo prestolnico.

Romunski letalski minister Irinescu bo na povabilo italijanske vlade odpotoval za deset dni v Italijo ter obiskal italijanske letalske tovarne in letališča.

Popoln poraz so doživeli fašisti in komunisti pri ponedeljskih občinskih volitvah na Norveškem. Napredovala je pa zelo delavska stranka.

2200 italijanskih vojakov je pred dvema dneva spet odpotovalo iz Napolija v Libijo.

Avtobus je padel v prepad, ker so mu odpovedale zavore, blizu portugalskega mesta Brage. Trije potniki so bili mrtvi, devet pa težko ranjenih.

Ostanke velikega ameriškega potniškega letala so opazili z drugih letal blizu Salt Lake Cityja, kjer je letalo strmoglavilo na tla. Mrtvih je vseh 19 ljudi, ki so se vozili z njim.

Primanjkljaj v ameriškem proračunu bo znašal prihodnje leto 695 milijonov dolarjev in bo za 200 milijonov dolarjev višji od letošnjega.

Južnoafriška republika ne bo pomagala Angliji, če bi se ta pustila v vojno izven južnoafriškega ozemlja. Tako je izjavil vojni minister te republike in dodal, da bo njegova država razglasila mobilizacijo le tedaj, če bo njeno ozemlje v nevarnosti.

24 višjih uradnikov na vzhodnosibirski železnici so zaradi sabotaže, veleizdaje, terorizma in vohunstva za Japonsko obsodili na smrt ter jih ustrelili.

Vlada je odstopila v Luxemburgu. Sestavljali so jo zastopniki katoliške in liberalne stranke. Novo vlado bo sestavil dosedajni predsednik Bech iz katoliških, liberalnih in socialističnih politikov.

Rekordni polet iz Nove Zelandije v Anglijo bo poskušala izvesti holandska letalka Jean Battelova, ki je sinoči odletela iz Port Darwina in sicer sama. Letalka je stara 26 let.

Predsednik grške vlade Metaxasu so včeraj v Ankar priredili navdušen sprejem.

Zahtevo po popolni neodvisnosti Filipinskih otokov, ki jo mislijo razglasiti Amerikanci leta 1945, zahtevajo Filipinci že zdaj. O tem priča govor predsednika filipinske republike, ki ga je imel pred dvema dneva.

Boj proti katoliški duhovščini v Gdanskju je začela hitlerjevska uprava te svobodne države. Kot pretvezo za boj izrabljajo hitlerjevci ustanavljanje poljskih župnij na ozemlju evobodnega mesta Gdaneka.

Nemški poslanik v Londonu von Ribbentrop se je te dni vrnil v Berlin in je imel včeraj dopoldne sestanke s Hitlerjem, s katerim se je razgovarjal o bodočem nemškem stališču glede Spanije.

Socialne skušnje nemškega narodnega socializma bodo zelo koristile v bodoče vojvodu Windorskemu, če naj verjamemo njegovi izjavi pred dvema dneva v Dresdenu, s katero je pohvalil socialno delo hitlerjevstva. Ni pa povedal, kako bo vse to koristilo njemu.

Komisija za mednarodne ceste bo imela sestanek 27. oktobra v Budimpešti. Udeležili se ga bodo zastopniki Anglije, Belgije, Francije, Nemčije, Avstrije, Jugoslavije, Bolgarije in Turčije.

Tretja razprava proti italijanskim komunistom se je začela včeraj pred rimskim izrednim političnim sodiščem, kamor je včeraj prišlo 15 komunistov iz srednje Italije.

Rojstni dan pokojnega izumitelja Marconija bo po ekipe italijanske vlade veljal za narodni praznik. To bo na dan 25. aprila.

Kulturni sporazum med Poljsko in Avstrijo bodo podpisali te dni v Varšavi, kamor odpotuje danes avstrijski zun. podtajnik dr. Gvido Schmidt.

Splošno judovsko stavko v protest proti uvedbi posebnih oddelkov za judovske študente na vseučiliščih so včeraj razglasile poljske judovske organizacije. Od 8 jutraj do popoldne so bile zaprte vse trgovine, tovarne, restavracije, šole, kavarnice, trgovine in menjalnice, ki so last Judov. Tudi judovske pogrebe so odložili. Po vsej državi so prirejali protestna zborovanja.

1380 milijonov frankov za zvišanje uradniških plač je sklenila dati francoska vlada na svoji včerajšnji seji. To vsoto mora odobriti najprej zbornica, potem pa jo je treba v državnem proračunu — pristediti, nakar bodo uradniške plače zvišali.

Slavnosti italijanske policije ob kongresu v Rimu se udeležujejo odposlanci Avstrije, Nemčije, Portugalske, Madžarske, Albanije in Jugoslavije. Odposlanstva so včeraj položila vence pred spomenik Neznanega vojaka in pred spomenik padlih fašistov na Kapitolu.

Ministrstvo za francosko Severno Afriko so na seji francoske vlade včeraj dali radikalni Sarrautu. To ministrstvo so morali ustanoviti zaradi vedno hujših nemirov, ki jih povzroča agitacija komunistov, zaveznikov sedanje vlade, ki s takimi ukrepi sama sebe bije po zobeh.

Spremembo političnih zakonov in večjo ostrost proti različnim skrajnostnim strankam, ki izrabljajo sedanjo politično evobodo, napoveduje v svoji izjavi madžarski notranji minister Szal. Izjava pravi, da je politična evoboda lepa stvar, seveda samo, dokler prija vladi.

Ker je liberalac in Judom naklonjen, je bil včeraj izključen iz madžarskega študentskega nacionalističnega društva »Eturul« voditelj stranke mladih kmetov Tibor Eckhardt, dosedaj pokrovitelj društva, v katerem je včlanjenih večina madžarskih študentov.

Do velikega padca vrednotnic je prišlo spet na newyorški borzi. Padec so povzročili špekulanti. Zaradi zmede, ki je nastala na borzi, so v nekaj urah prodali po ničevni ceni nad 3 milijone različnih delnic.

Novo predsedstvo skupščine in senata

Belgrad, 20. oktobra. m. Po zaključku rednega zasedanja senata in narodne skupščine se oba doma danes ponovno sestane. V obeh domovih bodo poslanci in senatorji volili novi predsedništvi.

Včeraj je imel sejo v narodni skupščini poslanski klub JRZ, klub vladne večine in zemljoradniški klub, ki vsi podpirajo vladu pri njenem delu v senatu pa sta se sestala delovni in neodvisni klub. Skupščinski poslanski klub povečini izkazuje svoje zaupanje dosedanjemu predsedniku Stevanu Čirčju, zato ga bodo danes ponovno izvolili za predsednika. Za podpredsednike bodo izvoljeni: Franjo Markić, Jevrem Tomić in od zemljoradniškega kluba Vladislav Vučetić; za tajnika dr. Veble, Dragomir Stojadinović, dr. Dragan Danič, Nurija Pozde-
rae in Stojadin Dimitrijevič. Kakor je iz tega razvidno, je nanovo zasedeno v odboru na-

rodne skupščine samo podpredsedniško mesto, ker je bil bivši podpredsednik Vojko Čvrkić imenovan za poštne ministra.

Skupščinska opozicija se je zedinila za enotno listo in bo kandidirala za predsednika narodne skupščine Milovana Lazarevića (JNS), za podpredsednika Milivoja Perića (neodvisni klub), dr. Janka Baričevića (jugoslovanski klub), dr. Režka (delovni klub); za tajnike pa Bogdana Ercegova (narodni pokret), Vasilija Nenadovića (neodvisni klub) Bogdana Petrovića (narodni pokret), Vladimira Pišno (jugoslovanski klub) in Mustafa Mulahća (JNS).

V senatu pa nastopata delovni klub in neodvisni klub pri volitvah novega predsednika skupno. Oba kluba sta sestavila enotno listo z nosilcem dosedanjim predsednikom senata Želimirjem Mažuraničem. Za podpredsednika pa

Tehnika starodavnih narodov

Za trenutek pojdemo v starodavno velenje, kakršna so bila n. pr. mesta Rim s 1.5 milijona prebivalcev, Aleksandrija s 750.000 ali pa nekdanje grške Atene s 250.000 ljudmi.

Grški in rimski vodovodi

Vsekakor bo v prvi vrsti zanimivo vedeti, kako so se ljudje po teh mestih preskrbovali s pitno vodo. Že Aristotel je opozoril, kako velike važnosti je za prebivalstvo zdrava pitna voda. Ta mož je tudi natanko popisal nekdanji vodovod na otoku Samosu. Načrte zanj je naredil neki Eupalinos iz Megare. Pri napeljavi tega vodovoda je bilo treba napraviti velik prekop skozi 1000 metrov dolg gorski greben. Prekop so začeli kopati z obeh strani istočasno. Pa se vendar že v tistih časih pri takšnem poslu niso prav preveč vračunali. Samo za kakih pet do šest metrov so se zmotili, pa bi bili kopaci z obeh strani zadeli z rovačo.

Pri Rimljanih so gradili vodovode nad zemljo, čeprav je pisal že Theophrastos o tem, da podzemni vodovodi dajejo boljše pitno vodo. Kako veličanska vodovodna gradbena dela so tedaj nastajala, kaže najbolje vodovod, ki je bil napeljan s pogorja Stýphalos na Grškem in je bil dolg nič manj kot 100 km!

Dolgo časa je prevladovalo prepričanje, da starodavni narodi niso poznali takšnih vodnih napeljav, pri katerih bi bili računali na vodni pritisk. Toda, tudi o tem je bila sodba prezgodnja. Dokaz za to je vodovod, ki so ga zgradili v Pergamonu v 3. stoletju pred Kr. Največji vodni pritisk je tam znašal 19.56 atmosfere.

V Rimu je moralo prebivalstvo

tudi plačevati vodarino

Poznati so morali torej tudi že vodne števce, čeprav ti niso bili morda takšni, kot jih poznamo danes. Velikanski vodovod so imeli tudi v afriški Kartagini. Bil je dolg 120 km. Vode so v tistih časih dosti porabili. Niso z njo tešili samo žele ali jo rabili samo n. pr. za kuhinjo, pač pa so mnogo več vode zahtevala zasebna in javna kopališča in vodometi po takratnih razkošnih parkih.

Poseben vodovod za cesar evo kopalnico

Takrat, ko je vladal v Rimu cesar Nerva, je bila vodovodna napeljava v samem Rimu dolga 430 kilometrov. V četrtem stoletju po Kr. so imeli tam 856 kopalnic in 1352 vodnih bazenov. Kadar se je hotel cesar kopati v zdravilni vodi, ki je izvirala 21 km južno od Rima v Albuli, mu ni bilo treba drugega, kakor ukazati svojim služabnikom, da zavrtje v njegovi kopalnici pravo pipo. Zase je imel namreč kar posebno vodno napeljavo iz Albulje. V svoji kopalnici je lahko odprl tudi morsko vodo iz 20 km oddaljenega Tirskega morja.

Odkrili so tudi že neke vrste peči, s katerimi so nekdanji Rimljani segrevali tla in stene v evonih stanovanjih. Grški zdravnik Philumenos piše tudi o nekih evojevstnih kuhinjskih loncih, ki so

jih pokrivali s težko pokrovko, da bi na ta način mogli nekatera jedila v njih temeljiteje prekuhati. Te posode so nekako podobne današnjim modernim Papinovim loncem. Po nekaterih višjih palačah so imeli celo neke vrste dvigala. Na rimskem griču Palatinu so odkrili v nekdanjem zidu vdolbine, po katerih se je premikalo dvigalo.

Iznajdljivi grški učenjak Ktesibios — danes bi mu rekli samo inženjer — je prvi napravil tako imenovano

vodno uro

ki je pomenila nasproti sončni uri vsekakor velik napredek. Bila je mnogo bolj natančna. Te ure so seveda imele čisto drugačno konstrukcijo, kakor jo imajo današnje. Danes so časovne ure vse enako dolge, brez ozira na to, da imamo n. pr. poleti daljši dan, pozimi pa krajši. V starih grških časih so dneveni čas delili na takšne ure, da jih je bilo poleti in pozimi enako. Zato so seveda morale biti poleti daljše, pozimi pa krajše. Te stare ure so imele nekaj »letni regulatora«. Za vsak dan v letu pa je ura kazala prav.

76.000 km cest so imeli Rimljani

Posebno poglavje je tudi graditev rimskih cest, ki so jo naredovali vojaški in trgoveški prometni vzroki. Dolžino vseh tedanjih rimskih cest cenijo na 76.000 km. Pri graditvi so stremeli za tem, da bi bile ceste čim krajše. Zato so jih speljevali tudi preko visokih prelazov, da ne bi delali prevelikih ovinkov. Kjer ni šlo drugače, so skopali prekope, močvirja pa so tudi previdno zasipali. Ceste so bile tako trdno zgrajene, da so se neverjetno dobro ohranile ponekod celo do danes. V Avgustovi dobi so Rimljani obračali vso svojo pozornost tudi cestam, ki vodijo preko Alp. Celo pozimi so mogli rimski vojaški prekorati visoki prelaz Sv. Bernarda, kakor se je n. pr. to zgodilo leta 69 po Kr. Tudi po severni Afriki je bila cestna mreža v slavni rimski dobi precej na gosto spredena in je segala tik do roba sahareške puščave. Ko je francoski general Saint-Arnaud leta 1850 prišel z oddelkom francoskih vojakov v afriški Kongo, je bil menda res prepričan, da je na kraju, kjer se ni korakala nobena vojska. Toda nek starodavni napis ga je tu kmalu poučil, da je tretja rimska legija že leta 145 po Kr. zgradila to cesto. V vzhodni Mauretaniji tudi ni manjkalo tedaj dobrih cest. Na drugi strani pa sedaj z nekakim očitkom ugotavljamo, da danes v Maroku sploh ni cest.

H trostni rekorder Tiberius

Ker so bile prometne poti v rimski dobi vsekakor za takrat gotovo odlične, je bilo tudi dostavljanje pošte precej hitro. Ravno tako tudi na Grškem. Od Antiohije do Konstantinopla (1.110 km) je pošta prispela približno v šestih dneh. Cesar je napravil s svojo vojsko iz Rima do reke Rodan v južni Franciji (1.190 km) v osmih dneh. Tedanji hitrostni rekorder je bil prav gotovo Tiberius, ki je prišel od Pavije k svojemu bolnemu bratu

Jesen na polju.

Drusu v Germanijo v 24 urah in napravil v tem času nič manj kot 300 km poti. Seveda ni hodil peš, z vlakom pa tudi ne!

Kaj pa mornarica? Vsaj približno se dá ugotoviti,

kako velike so bile starodavne ladje

Dvesto tonskih je bilo vsekakor malo, bile pa so tudi. Lukian opisuje neko egipčansko ladjo, ki jo je vihar uničil pri pirskejem pristanišču na Grškem. Imenovala se je »Isis«. Dolga je bila 53 metrov, široka 12, visoka pa 13 m. Največje ladje tedanje dobe so mogle prepeljati tudi do 1000 ljudi. »Syrakosia« je bila tako velika, da ni mogla v nobeno sicilsko ali italiko pristanišče. Nanjo so mogli naložiti 60.000 korcev žita, 10.000 lončenih posod, polnih nasoljenih rib in še ogromno množino drugih stvari. Na ladji je bilo 60 sob in dvoran, igrišče, vrt, knjižnica in kopališče. Lahko bi jo primerjali s modernim prekoceanskim parnikom.

Tudi o hitrosti, s katero so plule te starodavne ladje, nekaj le vemo. Herodot pravi, da je ladja takrat, ko je bil najdaljši dan, lahko napravila vsak dan po 70 morskih milj poti. Tudi Marcianus, ki je živel okoli leta 400 po Kr. pravi, da je takratna ladja lahko prevozila pri ugodnem vetru 70 milj dolgo pot, lažje ladje z dobrimi veslači pa celo 90 milj. Povprečna hitrost je torej znašala od 7,5 do 11 km na uro.

Prvi Sueški prekop

Stari narodi so bili kaj pridni tudi pri odpravljanju prometnih ovir. Tako je znano, da je že perzijski kralj Kserks prekopal zemeljski jezik Kalidiškega polotoka. Torej je ukazal napraviti Sueški prekop. Še danes so ohranjeni spomeniki, ki jih je dal postaviti, ko je bilo to ogromno delo končano. Prekop pa so v osmem stoletju po Kr. zanemarili tako, da ni bil več uporabljen. Šele v najnovejši dobi so si Angleži poiskali tod bližnjice v Indijski ocean. Cesar Neron je tudi že nameraval prekopati grški Isthmus, ki veže Atiko in Peloponez. Vendar pa je bil ta prekop dograjen šele v najnovejši dobi, leta 1859.

Starodavni in slavni narodi torej le niso bili v vseh stvareh toliko za današnjo najmodernejšo dobo, kakor bi kdo mislil!

Diktatorska ura

Westminsterski samostan, nekdanje katoliško svetišče in središče v Londonu, se ponša z najlošnejšo javno uro na svetu. Njen prvi udarec na svetovnoznani zvon »Big Ben« naznanja pravi uradni čas za vso Zahodno Evropo. Ura je v telegrafski zvezi z zvezdoslovnim opazovališčem Greenwich, skozi katerega gre prvi zemeljski poldnevnik, t. j. odkoder se začne štet zemljepisne dolžine, v katere je razdeljena naša zemlja; v to opazovališče poroča ura svoj čas čisto avtomatično dvakrat na dan.

»Big Ben«, ki bje ure, tehta 13 ton; njegovi štirje bratci, ki bjejo četrtinke, pa vsi skupaj 8 ton. Samo kembelj velikega zvona je okoli 200 kg težak.

Kakor navadno vse stolpne ure, gleda tudi westminsterska ura na štiri strani. Vsaka teh štirih plošč ima čez 7 metrov premera. Njihovo središče je oddaljeno 60 metrov od tal. Številke so 60 cm visoke, minutna razdalja je 30 cm. Dva bakrena daljša kazalca sta čez 4 metre dolga in 100 kg težka. Bronasti manjši kazalec je dolg 3 metre, tehta pa 300 kg. Uteži, ki poganjajo uro, imajo 2 tona in pol teže.

Navijanje ure opravlja trikrat na teden poseben električni motor. V 270 dneh je znašala razlika med to uro in zvezdoslovnim časom v Greenwichu 118-krat 2 desetinki sekunde, 105-krat dve do pet desetink sekunde in samo petkrat eno sekundo. To je res točnost, s kakršno se malokatera žepna ura lahko ponša, kaj šele stolpna!

Anglež vpraša Amerikanca: »Koliko pa kaj tehtajo najboljše ribe iz tega jezera?«

Amerikanec: »No, tujec, če že hočete vedeti, vam povem, da mi sicer ne jemljemo tehtnic s seboj, kadar gremo ribe lovit in ker sem pošten človek, nočem reči ravno, koliko je tehtala največja riba, ki sem jo vjel; toliko pa lahko povem, da, ko sem ribo potegnil na suho, je voda v jezeru upadla za pol metra.«

Radio

Podroben program ljubljanske in vseh evropskih postaj dobite v najboljšem in najcenejšem ilustriranem tedniku »Radio Ljubljana« ki stane mesečno samo deset dinarjev.

Programi Radio Ljubljana

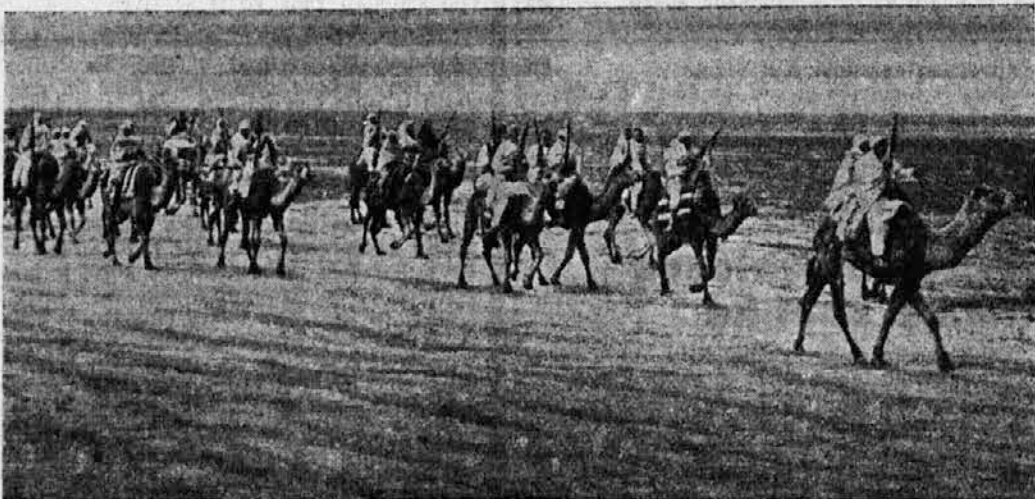
Sreda, 20. oktobra: 12 Odlomki iz zvočnih filmov (plošče) — 12.15 Vreme, poročila — 13. Čas, spored, obvestila — 13.15 Vojaske godbe igrajo (plošče) — 14 Vreme, borza — 15 Mladinska ura: Pred 400 leti v Carigradu. Po potopisu gornjeirajsk. rojaka Benedikta Kuripečica. (Izvajajo člani rad. igr. družine, vmes plošče) — 18.40 Davčne oporavitve in olajšave (g. dr. Vladimir Murko) — 19. Čas, vreme, poročila, spored, obvestila — 19.30 Nac. ura: Vrhunec in padanje naše narodne poezije (dr. Vladimir Dvorčnikovič) — 19.50 Uvod v prenos — 20 Prenos iz ljubljanskega opernega gledališča: v I. odmoru: glasbeno predavanje (gosp. V. Ukmari). V II. odmoru: čas, vreme, poročila, spored.

Drugi programi

Sreda, 20. okt.: Belgrad: 20. Piano, 20.30 Humor, 21.30 Narodne pesmi, 22. Konorni koncert — Zagreb: 20. Ljubljana — Dunaj: 19.30 Brahmovi, Nemški revijama, 21.15 Plošče, 22.30 Plesna glasba — Budimpešta: 20. Igra, 21.50 Operni orkester, 23.10 Jazz — Trst-Milan: 17.15 Plesna glasba, 21. Opereta »Maseta« — Rim-Bar: 21. Pihala, 21.50 Violončelo — Praga: 19.25 Gledališki prenos, 21. Schubertove pesmi, 21.30 Kvartet, 22.30 Piano — Varšava: 20. Tangi in rumbe, 21. Čepinov koncert, 23. Ljudski koncert — Berlin: 20.10 Orkester in zbor — Stuttgart: 21.15 Jesenski motivi — Monakovo: 19. Narodopisni večer, 20. Koračnice — Strasbourg: 21.15 Opera.

Ljennin »zadnji mož«, ki ga je sedaj tudi dosegla Ljenninova roka. To je ljudski komisar Bubnov, baje prijatelj Ljenninove vdove Krupskaje.

Oddelek vahabitskih vojakov na pohodu proti palestinsko-transjordanjski meji. Vahabiti hočejo z orožjem v roki braniti mohamedanstvo v Sveti deželi.

M. Jacoby - R. Leigh:

Poročnik indijske brigade

Ti domačini so bili natanko obveščeni o vsem, kar se je godilo: govorili so o velikem indijskem gibanju, ki bo osvobodilo vse Indijce, o vojni, ki jo bo Surat kan začel, o velikem indijski vojski, ki že koraka na Kalkuto. Vsa ta poročila so dobivala pošastne mere in oblike.

Tri angleške vohune, bivše Suratove ljudi, so našli umorjene čisto blizu guvernerjeve palače... Skrivnostnega morilca niso mogli dobiti...

Toda Angleži so ves ta čas znali ohraniti svojo dostojanstvenost in svoj mir. Ni prišlo ne povelje, naj ojačijo straže, niti niso ukrenili na zunaj ničesar, kar bi izdajalo vznemirjenje... Vsakemu posameznemu Angležu je bilo jasno, da je v teh usodnih dneh treba ohraniti mir, popolni mir.

Sredi tega dogajanja je stal sam guverner, sir Charles Macefield. To je bil mož kakih šestdesetih let, preizkušen diplomat, ki je že pet let bival v Indiji in ki je s svojo odločno, toda kljub temu miroljubno politiko znal vzdržati red. Uspelo mu je celo nekaj več: med Indijci samimi je dobil veliko zvestih podložnikov in pristašev angleške politike.

To je bil človek železnih živcev. Tako so mu rekli častniki v Kalkuti. Nič ni moglo kaliti njegovega miru. V njegovih očeh ni bilo mogoče brati ničesar. Vedno enako ostro in jasno so zrle v človeka, ki je govoril z njim. Njegov glas je bil vedno nespremenjen, blag in prepričevalen, naj je govoril s komerkoli in o čemerkoli.

Guverner je v tem usodnem času ostal tak, kakor je bil prej in vedno. Ko so ga pred nekaj meseci vprašali iz Londona, ali naj nehajo dajati Surat letno rento, je zahteval, naj vlada ta svoj namen opusti. To svoje stališče je razlagal s tem, da bi neprijateljstvo s Surat kanom zaradi odvzema rente imelo za

Angleže močne posledice in da je prav zadnji ugoden čas, da Surat vzmemo ta dohodek.

Njegov nasvet so odbili. V Londonu se je v ministrstvu najbrž našel kak finančni tajnik, ki se je s tem prihrankom hotel izkazati. Kakor po navadi v takih primerih, je vlada sprejela tajnikov predlog, ker ji je to bolj godilo.

Guverner je že vnaprej vedel, da odposlanstvo sira Harcourt ne bo imelo nič uspeha, zato je že prej, preden je ta dospel iz Londona, ukrenil vse potrebno, da bi morebitno kanovo sovraštvo ga ne ujelo nepripravljenega. Sir Charles Macefield je znal zelo pravilno ceniti strateški položaj trdnjave Chukotija in zdaj se je vsa njegova skrb usmerjala samo na to važno obmejno postojanko.

Za to popoldne je sklical sejo generalnega štaba, da bi sprejeli končne sklepe za obrambo Chukotija in vseh obmejnih točk.

V veliki sobi za seje se je zbralo kakih deset častnikov, ki so čakali, da jih bo guverner poklical v svojo delovno sobo, ker so jim dejali, da bo seja tam. To je pomenilo, da pripravljajo guverner važne novice, ker so take seje bile sicer v tej dvorani. Nazadnje je indijski pribočnik odprl vrata in gospode povabil, naj vstopijo.

Sir Charles Macefield jih je sprejel stoje pri svojem pisalniku, na katerem je ležalo nekaj zemljevidov. Kakor po navadi se je tudi zdaj ljubeznivo smehljaj, ko je vsakemu izmed njih stiskal roko.

Guverner je takoj začel s stvarjo ter svojim častnikom na kratko razložil položaj, kakršen se je zdel njemu. Govoril je kratko, toda z dovolj jasnimi besedami, z venomer enakim glasom. Kadar ga je kdo ustavil, je brez najmanjšega znamenja nepotrpežljivosti čakal, da je oni končal s tistim, kar je hotel

povedati. V nekaj minutah se mu je posrečilo, da je častnikom razložil svoj načrt in povedal svoje mišljenje.

»Grozi nam nevarnost, toda ta nevarnost ni tako velika, da bi se morali preveč vznemirjati. Glavno je, da domačini ne začutijo, da nas sploh kaj skrbi. Vsekakor pa moramo biti pripravljeni. In pripravljeni bomo!...«

Mislil, da vam je slika na zemljevidih jasna, odnosno, da se zavedate strateške važnosti, ki jo ima za nas severno-zahodna fronta. Če se Surat kan upre, bomo morali držati trdnjavo Loharo, to se pravi trdnjavo Chukoti, ki Loharo brani in ki leži tik pred sovražnimi četami.

Chukoti in Loharo je treba držati za vsako ceno. Dva moja najbolj skušena častnika bosta branila ti dve strateško tako važni oporišči.

Guverner je malo prenehal, potem pa je dejal:

»Sir Benjamin...«

Foto Warner Bros

Vichers je poročal guvernerju